

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2014)

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

Αντιλήψεις επιμορφούμενων για τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ΔΙΑ ΒΙΟΥ μάθησης μέσω e-Learning: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Απόστολος Κώστας, Βασίλης Παράσχου, Αλιβίζος Σοφός

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κώστας Α., Παράσχου Β., & Σοφός Α. (2022). Αντιλήψεις επιμορφούμενων για τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ΔΙΑ ΒΙΟΥ μάθησης μέσω e-Learning: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 645-652. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3981>

Αντιλήψεις επιμορφούμενων για τη συμμετοχή τους σε προγράμματα ΔΙΑ ΒΙΟΥ μάθησης μέσω e-Learning: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Κώστας Απόστολος¹, Παράσχου Βασιλίας², Σοφός Αλιβίζος³

apkostas@aegean.gr, bparaschou@aegean.gr, sofos@aegean.gr

^{1, 2} Υπ. Διδάκτορας Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ³ Αν. Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περίληψη

Το e-Learning (Ηλεκτρονική Μάθηση) τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, έχει περάσει πλέον από την φάση του ακαδημαϊκού πειραματισμού στη φάση ενσωμάτωσης, διάχυσης και ολοκλήρωσής του σε θεσμούς Τυπικής και Μη Τυπικής Μάθησης. Ειδικότερα αποτελεί, σύμφωνα και με την ατζέντα της Ε.Ε., βασικό παράγοντα ενδυνάμωσης της Διά Βίου Μάθησης και βασικό μέσο ανάπτυξης επαγγελματικών δεξιοτήτων σε μια ραγδαία μεταβαλλόμενη και διεθνοποιημένη εργασιακή αγορά. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα «Σχεδιασμός και Υλοποίηση προγραμμάτων e-Learning» των προγραμμάτων ΔΙΑ ΒΙΟΥ μάθησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, οι οποίες συλλέχθηκαν κατά την έναρξη του προγράμματος μέσω ερωτηματολογίου, εστιάζοντας σε βασικά χαρακτηριστικά του προφίλ επιμορφούμενου, των εκπαιδευτικών αναγκών, του εκπαιδευτικού υλικού, των τρόπων μάθησης και εργασίας και του ρόλου του διδάσκοντα στην ηλεκτρονική εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Λέξεις κλειδιά: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ηλεκτρονική μάθηση, e-Learning, Διά Βίου Μάθηση

Εισαγωγή

Στα μέσα της δεκαετίας του '90 η Ε.Ε. (Delors, 1996) οραματιζόταν την «Κοινωνία της Γνώσης», ως μια μετεξέλιξη της «Κοινωνίας της Πληροφορίας» διαμέσου μιας νέας μαθησιακής κουλτούρας σε ένα νέο παγκόσμιο πλαίσιο/περιβάλλον. Επιπλέον, στο νέο οικονομικό μοντέλο που κυριάρχησε τον 21ο αι., η καινοτομία όλο και περισσότερο εκλαμβάνεται ως βάση των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων της μάθησης, όπου η επιτυχία βασίζεται στις γνώσεις και δεξιότητες του ατόμου (ανθρώπινο κεφάλαιο/*human capital*) και επιπλέον στο πώς συμμετάσχει και αλληλεπιδρά (κοινωνικό κεφάλαιο/*social capital*) διαμέσου των ΤΠΕ (πληροφοριακό κεφάλαιο/*informational capital*). Σε αυτό πλαίσιο, η εκπαίδευση και μάθηση, δυναμικά μπορεί να αποτελέσει τη γέφυρα ανάμεσα στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την καινοτομία στις κοινωνίες (Hernandez-Serrano & Jones, 2010).

Ο όρος «**δια βίου εκπαίδευση και μάθηση**» αναφέρεται σε όλους τους τύπους εκπαίδευσης (τυπική, μη-τυπική, άτυπη), χαρακτηρίζεται από ευελιξία στο τρόπο υλοποίησης (τόπος, χρόνος, περιεχόμενο, διδακτικές προσεγγίσεις, κ.λπ.), είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την εκάστοτε κοινωνικό-οικονομική πραγματικότητα και έχει κύριο στόχο την ανοικτή και διαρκή πρόσβαση των πολιτών σε εκπαιδευτικές διαδικασίες (Βεργίδης, 2001; Dali & Yongmei, 2008). Αποτελεί μια διαδικασία πρόσκτησης και αναδιοργάνωσης γνώσης από τους πολίτες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και, συνεπώς, η εκπαίδευση μετασχηματίζεται πλέον σε μια διαδικασία δημιουργίας μιας ατομικής μαθησιακής βιογραφίας (Lahne & Kerres, 2009). Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη κυρίως για εξ αποστάσεως αυτό-μάθηση (στον προσωπικό ή στον εργασιακό χώρο), η οποία θα οδηγήσει στην πιστοποίηση προσόντων και δεξιοτήτων με έμφαση στην επαγγελματική ανάπτυξη των

συμμετεχόντων, μπορεί να καλυφθεί με την προσφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων βασισμένων σε τεχνολογίες e-Learning για την παροχή ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου, συνεργατικών περιβαλλόντων και συστημάτων αυτό-αξιολόγησης και αξιολόγησης. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου, πως, αν κανείς ακολουθήσει την εννοιολογική οριοθέτηση της δια βίου εκπαίδευσης και μάθησης από διεθνείς οργανισμούς, όπως για παράδειγμα η Ε.Ε. και η UNESCO (Hernandez-Serrano & Jones, 2010), αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που έχουν διαδραματίσει οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) αναφορικά με τη σταδιακή μετεξέλιξη του θεσμού από τοπικής εμβέλειας και περιορισμένης συμμετοχής εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε ολοκληρωμένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα μεγάλης συμμετοχής, ως μοχλοί ανάπτυξης σε μια κοινωνία της γνώσης (European Commission, 2006). Η διάσταση της συνεισφοράς των ΤΠΕ στη δια βίου εκπαίδευση και μάθηση γίνεται καλύτερα κατανοητή μέσα από την εργασία των Schuetze & Slowey (2002:435) (όπως αναφέρεται στο Lahne & Kerres, 2009), στην οποία καταγράφουν βασικούς παράγοντες που χαρακτηρίζουν το παραδοσιακό σε σχέση με το μοντέλο της διαρκούς εκπαίδευσης και επιμόρφωσης (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Παραδοσιακή εκπαίδευση vs. δια βίου

Παραδοσιακό μοντέλο εκπαίδευσης	Δια βίου εκπαίδευση και μάθηση
Περιορισμένη πρόσβαση	Ανοικτή πρόσβαση
Πρόσβαση διαμέσου «τοπικών» εκπαιδευτικών ιδρυμάτων	Επίσημη αναγνώριση επαγγελματικών δεξιοτήτων από φορείς
Συγκεκριμένες ηλικίες	Κάθε ηλικία
Πλήρους απασχόλησης	Πλήρους ή/και μερικής απασχόλησης
Τοπικής εμβέλειας	Εξ αποστάσεως, αυτό-μάθηση
Γραμμικά προγράμματα σπουδών με τελική αξιολόγηση	Τμηματοποίηση σε αυτόνομες διδακτικές ενότητες, σύστημα απόδοσης πιστωτικών μονάδων
Πρόγραμμα σπουδών στη βάση γνωστικών αντικειμένων	Πρόγραμμα σπουδών στη βάση επαγγελματικών δεξιοτήτων ή/και επίλυσης δυσκολιών & προβλημάτων
Αναγνώριση βάσει πτυχίου/διπλώματος	Ευέλικτο σύστημα αναγνώρισης
Εκπαίδευση υπό το πρίσμα ενός εκπαιδευτικού φορέα	Εκπαίδευση υπό το πρίσμα των αναγκών μάθησης και επιμόρφωσης

Τα ψηφιακά μέσα (Σοφός, 2014: 12-14) παρέχουν τη δυνατότητα της υλοποίησης προγραμμάτων σπουδών που ανταποκρίνονται πλήρως στις απαιτήσεις της δια βίου εκπαίδευσης και μάθησης, όπως αποτυπώνονται στον Πίνακα 1, στοχεύοντας στην παροχή περιεχομένου σε ένα μεγάλο εύρος ομάδων στόχου με διαφορετικά ενδιαφέροντα, επαγγελματικά προσπαιτούμενα και γνωσιακό υπόβαθρο. Σύμφωνα με τους Schelle et al. (2010), θα μπορούσε να πει κανείς ότι αυτά γίνονται αντιληπτά στο πλαίσιο του μοντέλου της «προσφοράς και της χρήσης» και δομούν πλαίσια ευκαιριών και δυνατοτήτων (Σοφός & Kron 2010). Το ενδιαφέρον εδώ εστιάζεται όχι τόσο στο περιεχόμενο αυτό καθ'αυτό, αλλά στις διαδικασίες εύρεσης του και στα συστήματα διαχείρισης πληροφοριών και γνώσεων που θα επιτρέπουν στα άτομα την πρόσβαση στη μάθηση. Άρα, η μετάβαση από το *τι να μάθω* στο *πώς θα μάθω* (Hernandez-Serrano & Jones, 2010) δημιουργεί νέες απαιτήσεις σε ικανότητες και προσόντα που σχετίζονται με τις ψηφιακές δεξιότητες (*digital competencies*) και τον πληροφορικό γραμματισμό (*informational literacy*) των πολιτών (Σοφος, 2011), όπου κυριαρχεί ένα νέο μαθησιακό μοντέλο με τον εκπαιδευόμενο να διαδρά δυναμικά με το

περιεχόμενο και ο εκπαιδευτής πλέον να αναλαμβάνει το ρόλο του καθοδηγητή - διευκολυντή (*facilitator*) στη μάθηση. Σε αυτό το νέο και ανταγωνιστικό περιβάλλον, προσαρμοζόμενο σε νέες επαγγελματικές δεξιότητες υψηλής έντασης γνώσης, καθοδηγούμενο από νέα μαθησιακά/διδασκτικά μοντέλα και υποστηριζόμενο από σύγχρονες τεχνολογικές καινοτομίες, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα μια συντονισμένη προσπάθεια παροχής προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω e-Learning, τόσο σε Τυπικές όσο και σε Μη-Τυπικές/Άτυπες μορφές μάθησης. Ειδικότερα, στο τομέα της ΔΙΑ ΒΙΟΥ μάθησης παρατηρείται μια έντονη προσπάθεια σύζευξης των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης/εξειδίκευσης με βασικότερο στόχο την εισαγωγή/εξέλιξη μέσα στην αγορά εργασίας. Δυναμικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια διαδραματίζει, μεταξύ άλλων, και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου προσφέροντας τα τελευταία 2 χρόνια νέα και καινοτόμα προγράμματα σπουδών ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ μέσω e-Learning. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι, αποτυπώνοντας βασικές αντιλήψεις των επιμορφούμενων για το e-Learning σε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως μάθησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, να βοηθήσει στην κατανόηση των αντιλήψεων των συμμετεχόντων σε εκπαιδευτικά προγράμματα δια βίου μάθησης που δυνητικά θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό τέτοιων προγραμμάτων, προκειμένου να μπορούν να ανταποκρίνονται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των συμμετεχόντων, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα και αποτελεσματικότητα της μάθησης.

Η Έρευνα

Πλαίσιο

Η έρευνα διεξήχθη στο σύνολο των επιμορφούμενων οι οποίοι παρακολούθησαν το πρόγραμμα δια βίου μάθησης μέσω e-learning «**Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων e-Learning**» κατά την περίοδο Οκτ 2012-Απρ 2013. Στο πρόγραμμα, το οποίο διεξάγεται αξιοποιώντας τόσο εργαλεία ασύγχρονης όσο και σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, εγγράφησαν συνολικά 43 επιμορφούμενοι. Στόχος του προγράμματος είναι να παρέχει στους επιμορφούμενους τόσο τις θεωρητικές γνώσεις όσο και τις δεξιότητες, ώστε να μπορούν να υλοποιούν και να διαχειρίζονται εκπαιδευτικά προγράμματα μέσω e-learning, να σχεδιάζουν πολυμεσικό εκπαιδευτικό υλικό και να αξιοποιούν συστήματα διαχείρισης μάθησης και άλλα εργαλεία στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αποτελείται από πέντε θεματικές ενότητες που εστιάζουν σε αυτά τα ζητήματα και προωθήθηκε στην αγορά μέσω των ενεργειών προώθησης της κεντρικής δομής των προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου στοχεύοντας κυρίως σε ομάδες εκπαιδευτικών.

Μεθοδολογία

Για την αποτύπωση των αντιλήψεων και προσδοκιών των επιμορφούμενων, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου, οργανωμένες στις εξής θεματικές κατηγορίες: α) *προσωπικά στοιχεία*, β) *ερωτήσεις για το πρόγραμμα*, γ) *προσωπικές εμπειρίες/βιώματα*, δ) *μελέτη εκπαιδευτικού υλικού*, ε) *επικοινωνία/στήριξη*, στ) *εκπαιδευτική διαδικασία*, ζ) *Τ.Π.Ε.*, η) *λοιπές πληροφορίες*. Το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στο Moodle ως δραστηριότητα του ηλεκτρονικού μαθήματος και οι επιμορφούμενοι κλήθηκαν να το συμπληρώσουν πριν από την έναρξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και μετά την εγγραφή τους στο πρόγραμμα, χωρίς η συμμετοχή σε αυτό να είναι υποχρεωτική. Η

επεξεργασία και ανάλυση των απαντήσεων έγινε με το λογισμικό SPSS v.21 και το Atlas.ti v.6 για την ανάλυση περιεχομένου απαντήσεων στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου.

Δείγμα

Στο ερωτηματολόγιο απάντησαν τελικά 31 από τους 43 συμμετέχοντες στο πρόγραμμα και στον Πίνακα 2 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά δημογραφικά τους στοιχεία, συνθέτοντας το προφίλ τους.

Πίνακας 2. Βασικά δημογραφικά στοιχεία επιμορφούμενων

Ηλικία	Συχνότητα	Εκπαίδευση	Συχνότητα	Φύλο	Συχνότητα
18-25	2 (6,45%)	Δευτεροβάθμια	1 (3,23%)	Ανδρας	9 (29,03%)
26-30	8 (25,81%)	Μεταδευτεροβάθμια	1 (3,23%)	Γυναίκα	22 (70,97%)
31-35	2 (6,45%)	ΑΤΕΙ	2 (6,45%)		
36-40	4 (12,90%)	ΑΕΙ	17 (54,84%)		
41-45	13 (41,94%)	Μεταπτυχιακό	7 (22,58%)		
46-50	1 (3,23%)	Διδακτορικό	3 (9,68%)		
51-55	1 (3,23%)				

Από τα δεδομένα φαίνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων κατατάσσεται στις ηλικιακές ομάδες 26-30 και 41-45 ετών, έχει πραγματοποιήσει σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (93,54%) και είναι γυναίκες, αποδίδοντας ένα προφίλ απόμων με υψηλή μόρφωση, οι οποίοι βρίσκονται στα στάδια είτε της εισόδου στην αγορά είτε της επαγγελματικής εδραίωσης και καταξίωσης. Επίσης σημαντικά στοιχεία που συμπληρώνουν το προφίλ των εγγραφέντων στο πρόγραμμα παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 που ακολουθεί.

Πίνακας 3: Εμπειρία σε Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕξΑΕ) - Διαθεσιμότητα Η/Υ

ΕξΑΕ	Συχνότητα	Τηλεδιάσκεψη	Συχνότητα	Ατομικός Η/Υ	Συχνότητα
ΝΑΙ	18 (58,06%)	ΝΑΙ	14 (45,16%)	ΝΑΙ	28 (90,32%)
ΟΧΙ	13 (41,94%)	ΟΧΙ	17 (54,84%)	ΟΧΙ	3 (9,68%)

Από τα στοιχεία αυτά διαπιστώνεται ότι, αν και όλοι οι συμμετέχοντες διαθέτουν Η/Υ, ωστόσο λίγο περισσότεροι από τους μισούς έχουν εμπειρία από πρόγραμμα ΕξΑΕ και λιγότεροι από τους μισούς έχουν συμμετάσχει σε κάποια τηλεδιάσκεψη για εκπαιδευτικό σκοπό.

Εκπαιδευτικές ανάγκες

Από τις απαντήσεις τους σχετικά με τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να εγγραφούν στο πρόγραμμα (Πίνακας 4), φαίνεται ότι, για τη συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφούμενων, η συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα κινείται κυρίως από την ανάγκη επαγγελματικής αξιοποίησης των προσφερόμενων γνώσεων και κατά δεύτερο λόγο για τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους και την απόκτηση μιας πιστοποίησης στο αντικείμενο, ενώ φαίνεται ότι περισσότερο εσωτερικά κίνητρα, όπως η προσωπική

ικανοποίηση και η ολοκλήρωση μιας προσωπικής πρόκλησης, συγκεντρώνουν πολύ λιγότερες απαντήσεις.

Πίνακας 4: Λόγοι εγγραφής επιμορφούμενων στο πρόγραμμα

Λόγοι εγγραφής στο πρόγραμμα	Συχνότητα
Προσωπική ικανοποίηση	9 (29,03%)
Περαιτέρω γνώσεις στο αντικείμενο	15 (48,39%)
Επαγγελματική αξιοποίηση γνώσεων	28 (90,32%)
Απόκτηση πιστοποίησης	9 (29,03%)
Προσωπική πρόκληση	11 (35,48%)

Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται ακόμη πιο έντονα από τις απαντήσεις τους, σε ανοιχτή ερώτηση, σχετικά με το τι περιμένουν να μάθουν μέσω του προγράμματος, όπου σχεδόν στο σύνολο τους 28/31 (90,3%) απάντησαν να σχεδιάσουν, αναπτύξουν ή υλοποιήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα ή μαθήματα μέσω e-learning, δηλαδή αναφέρθηκαν σε καθαρά πρακτικές, τεχνικές δεξιότητες, ενώ μόλις 14/31 (45,16%) και 8/31 (25,8%) αντίστοιχα απάντησαν ότι θέλουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να εξοικειωθούν με την εκπαιδευτική χρήση των ΤΠΕ, δηλαδή καθαρά θέματα γνώσεων. Παράλληλα, στο σύνολό τους απάντησαν ότι ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα σκοπεύουν να αξιοποιήσουν σε επαγγελματικό επίπεδο τις γνώσεις που θα λάβουν (25/25 απαντήσεις στο αντίστοιχο ανοιχτό ερώτημα).

Χαρακτηριστικά-ρόλος εκπαιδευτή

Σε ό,τι αφορά στα χαρακτηριστικά που πιστεύουν οι επιμορφούμενοι ότι πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτής σε τέτοιου είδους προγράμματα οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 5. Από τις απαντήσεις αυτές διαπιστώνεται ότι οι επιμορφούμενοι στο πρόγραμμα δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας και στην ευελιξία των εκπαιδευτών σε ένα πρόγραμμα δια βίου εκπαίδευσης μέσω e-learning και ότι χαρακτηριστικά όπως η εμπειρία και η μεταδοτικότητα του δεν θεωρούνται ως ιδιαίτερα σημαντικά. Οι απαντήσεις αυτές συνδέονται και με τις απαντήσεις τους σχετικά με τα πιθανά προβλήματα που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη συμμετοχή τους (Πίνακας 6) και από τα οποία συμπεραίνεται ότι το σημαντικότερο πρόβλημα για τους επιμορφούμενους είναι η έλλειψη χρόνου, κάτι που ενδεχομένως επιθυμούν να αμβλύνουν με την καλή επικοινωνία και συνεργασία με τον εκπαιδευτή και τη δυνατότητα του να είναι ευέλικτος και προσαρμοζόμενος στα δικά τους δεδομένα χρόνου και διαχείρισής του.

Πίνακας 5: Απόψεις συμμετεχόντων για τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας επιτυχημένος εκπαιδευτής

Χαρακτηριστικά Διδάσκοντα	Συχνότητα
Καλή επικοινωνία/συνεργασία	15 (48,39%)
Ευελιξία	14 (45,16%)
Γνώσεις επί του αντικειμένου	12 (38,71%)
Μεθοδικότητα/καλό προγραμματισμό	9 (29,03%)
Υπομονή	9 (29,03%)
Μεταδοτικότητα	9 (29,03%)
Εμπειρία στη διδασκαλία	5 (16,13%)

Πίνακας 6: Απόψεις συμμετεχόντων για τους κύριους κινδύνους που μπορούν να επηρεάσουν την πορεία τους στο πρόγραμμα

Κυριότεροι κίνδυνοι	Συχνότητα
Έλλειψη χρόνου	17 (54,84%)
Έλλειψη αυτοπειθαρχίας	7 (22,58%)
Κακή διαχείριση χρόνου	7 (22,58%)
Ανεπαρκείς γνώσης χειρισμού Η/Υ	6 (19,35%)
Έλλειψη αυτοπεποίθησης	3 (9,67%)
Έλλειψη θεωρητικών γνώσεων	2 (6,45%)

Παράλληλα, από απαντήσεις σε άλλη ερώτηση προκύπτει ότι τα 2/3 των συμμετεχόντων μπορεί να διαθέσει κατά το μέγιστο μέχρι 2 ώρες την ημέρα για τη συμμετοχή του ενώ μόνο το 1/3 από τους επιμορφούμενους μπορούν να διαθέσουν πάνω από 2 ώρες ημερησίως.

Εκπαιδευτικό Υλικό

Σε ό,τι αφορά στη μορφή που επιθυμούν να έχει το εκπαιδευτικό υλικό οι απαντήσεις (Πίνακας 7) προτάσσουν ξεκάθαρα τη χρήση πολυμεσικού διαδραστικού υλικού, όπου οι επιμορφούμενοι μπορούν να έχουν αλληλεπίδραση με το περιεχόμενο, ενώ αντίθετα η λιγότερο επιθυμητή μορφή είναι η παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού κατά τη διάρκεια τηλεδιάσκεψης, κάτι το οποίο μπορεί να οφείλεται όμως και στη μικρή εξοικείωση τους με τη χρήση τηλεδιασκέψεων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Πίνακας 7: Επιθυμητή μορφή υλικού

Μορφή υλικού/προσφοράς	Συχνότητα
Κειμενικές μορφές	13 (41,94%)
Πολυμεσικό υλικό	14 (45,16%)
Πολυμεσικό διαδραστικό υλικό	26 (83,87%)
Παρουσίαση περιεχομένου μέσω τηλεδιάσκεψης	11 (35,48%)

Τρόποι μάθησης και μελέτης

Τέλος σε ό,τι αφορά στους τρόπους με τους οποίους θεωρούν ότι μαθαίνουν αποτελεσματικότερα οι απαντήσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα 8.

Πίνακας 8: Τρόποι μάθησης με τους οποίους οι επιμορφούμενοι θεωρούν ότι μαθαίνουν αποτελεσματικότερα

Τρόπος	Συχνότητα
Πρακτική άσκηση	15 (65,22%)
Παραδείγματα/ μελέτες περίπτωσης	9 (39,13%)
Αυτόνομη μελέτη	8 (34,78%)
Εκπόνηση εργασιών	5 (21,74%)
Τεστ/ αξιολόγηση	4 (17,39%)
Συνεργασία	4 (17,39%)
Παρακολούθηση εκπαιδευτικών βίντεο	4 (17,39%)
Καθοδήγηση από εκπαιδευτή με πλάνο μελέτης και ανατροφοδότηση	3 (13,04%)
Μέσω τηλεδιάσκεψης	2 (8,70%)
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτή	1 (4,35%)
Διενέργεια δραστηριοτήτων βάσει περιεχομένου	1 (4,35%)

Από τις απαντήσεις αυτές εξάγεται εύκολα το συμπέρασμα ότι μια εκπαιδευτική παρέμβαση μέσω e-learning είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει πολλές ευκαιρίες για πρακτική άσκηση στους επιμορφούμενους, παραδείγματα και μελέτες περίπτωσης που να εστιάζουν στο περιεχόμενο, αλλά παράλληλα να είναι τέτοιος ο σχεδιασμός ώστε να δίνεται η ευκαιρία στους επιμορφούμενους να μελετούν αυτόνομα. Επίσης, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τον τρόπο επεξεργασίας του εκπαιδευτικού υλικού από την έως τώρα εμπειρία τους σε ανάλογα εκπαιδευτικά προγράμματα (Πίνακας 9). Από τις απαντήσεις διαπιστώθηκε ότι τα 2/3 από αυτούς μελετούν συστηματικά το εκπαιδευτικό υλικό διεξάγοντας παράλληλα τις μαθησιακές δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί ενώ το υπόλοιπο 1/3 είτε μελετά διαγώνια το κυρίως εκπαιδευτικό υλικό είτε το μελετά συστηματικά, χωρίς όμως να συμμετέχουν σε άλλες μαθησιακές δραστηριότητες.

Πίνακας 9: Τρόπος επεξεργασίας εκπαιδευτικού υλικού

Τρόπος	Συχνότητα
Γρήγορη ανάγνωση εκπαιδευτικού υλικού με επαναλήψεις όταν χρειάζεται.	8 (25,81%)
Συστηματική μελέτη εκπαιδευτικού υλικού χωρίς διενέργεια περαιτέρω μαθησιακών δραστηριοτήτων.	2 (6,45%)
Συστηματική μελέτη εκπαιδευτικού υλικού και εκπόνηση μαθησιακών δραστηριοτήτων.	21 (67,74%)

Τέλος, σε σχέση με τον τρόπο μελέτης που εφαρμόζουν στο σπίτι διαπιστώθηκε ότι περίπου στο 56% των περιπτώσεων οι επιμορφούμενοι προτιμούν να μελετούν βάσει χρονοδιαγραμμάτων μελέτης, ανεξάρτητα εάν τα τηρούν ή όχι, ενώ σε ποσοστό 44% προτιμούν να ακολουθούν το δικό τους προσωπικό ρυθμό. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 10. Οι απαντήσεις δείχνουν ότι σε κάθε περίπτωση η παροχή ενός χρονοδιαγράμματος μελέτης μπορεί να λειτουργήσει θετικά, βοηθώντας τους επιμορφούμενους να οργανώσουν καλύτερα τη μελέτη τους στον προσωπικό τους χρόνο.

Πίνακας 10: Τρόπος μελέτης στο σπίτι

Τρόπος	Συχνότητα
Ακολουθώ τα προτεινόμενα χρονοδιαγράμματα μελέτης	7 (22,58%)
Ακολουθώ τα προτεινόμενα χρονοδιαγράμματα μελέτης χωρίς αυστηρή τήρηση των ημερομηνιών	10 (32,26%)
Μελέτη σε προσωπικά καθορισμένο χρόνο	12 (38,71%)
Μελέτη μόνο όποτε υπάρξει διαθέσιμος χρόνος	2 (6,45%)

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτουν κάποια σημαντικά συμπεράσματα σε ό,τι αφορά τόσο στα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που ενδιαφέρονται για επιμορφωτικά προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης όσο και για τον τρόπο με τον οποίο αυτά μπορούν να οργανωθούν καλύτερα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους.

Προκύπτει λοιπόν, ότι ενδιαφέρον για συμμετοχή επιδεικνύουν κυρίως άτομα με υψηλή μόρφωση, τα οποία βρίσκονται είτε στο στάδιο της εισαγωγής στην αγορά εργασίας είτε στο στάδιο της εδραίωσης και ανάπτυξης της επαγγελματικής τους καριέρας και τα οποία έχουν στην πλειοψηφία τους κάποια προηγούμενη εμπειρία σε τέτοιου είδους εκπαίδευση. Επίσης διαπιστώνεται ότι οι κύριοι λόγοι που τους ωθούν στην αναζήτηση δια βίου εκπαίδευσης

είναι κυρίως η διεύρυνση των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων και επιθυμούν να αξιοποιήσουν στην πράξη επαγγελματικά τις γνώσεις που θα λάβουν, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη η εκπαίδευση να είναι εστιασμένη στην εργασιακή πραγματικότητα.

Ταυτόχρονα, αντιμετωπίζουν σε σημαντικό βαθμό έλλειψη διαθέσιμου χρόνου και εκτιμούν την ύπαρξη ευελιξίας και τη δημιουργία καλού κλίματος επικοινωνίας και συνεργασίας με τους εκπαιδευτές τους, κάτι που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο σε έκταση και βάθος στις συνθήκες αυτές.

Επίσης, διαπιστώνεται ότι προτιμούν το εκπαιδευτικό υλικό να είναι σε μορφές πολυμεσικές και διαδραστικές και να δίνεται έμφαση κατά το σχεδιασμό του προγράμματος στις πολλαπλές δυνατότητες για πρακτική άσκηση, στα παραδείγματα και στη δυνατότητα διαμόρφωσης προσωπικής μαθησιακής πορείας. Τέλος, ότι η οργάνωση από τον εκπαιδευτή ενός χρονοδιαγράμματος μελέτης μπορεί να παρέχει σημαντικά οφέλη, βοηθώντας τους επιμορφούμενους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Βέβαια, το μικρό δείγμα της έρευνας καθώς και ο περιορισμός του στους συμμετέχοντες σε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτρέπει την γενίκευση των συμπερασμάτων, καθιστώντας απαραίτητη την έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα ενδιαφερομένων στο συγκεκριμένο ερευνητικό πλαίσιο, ενώ παράλληλα απαιτείται και περαιτέρω έρευνα για τη σχέση μεταξύ των απαντήσεων των επιμορφούμενων.

Ωστόσο, διαφαινονται καθαρά κάποιες κατευθυντήριες γραμμές που μπορούν να αξιοποιηθούν στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω e-learning.

Αναφορές

- Dali, H., & Yongmei, G. (2008). Analysis on the Coupling between E-learning and Lifelong Learning. *Computer Science and Software Engineering*, (5), 246-249.
- Delors, J. (1996). *Learning: the treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty First Century*. UNESCO. Ανακτήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2013 από <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590eo.pdf>
- European Union (2006). Key Competences for Lifelong Learning. Ανακτήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2013 από <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>
- Hernandez-Serrano, M., J., & Jones, B. (2010). Innovation, informational literacy and lifelong learning: creating a new culture. *eLearning Papers*, 21. Ανακτήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2013 από <http://openeducationeuropa.eu/en/paper/innovation-lifelong-learning>
- Lahne, M., & Kerres, M. (2009). The Contribution of E-Learning to the Implementation of a Lifelong Learning Perspective in Higher Education. *5th International Conference in Open & Distance Learning*, November 2009, Athens, Greece.
- Schelle, C., Rabenstein, K., & Reh, S. (2010). *Unterricht als Interaktion. Ein Fallbuch für die Lehrerbildung*. Bad Heilbrunn: Klinkhardt.
- Sofos, A., (2011). Digital Literacy as a Category of Media competence and Literacy – an Analytical Approach of Concepts and Presuppositions for Supporting Media Competence at School. In: Stergioulas, L. (Eds.), *Pursuing Digital Literacy in the School*, New Literacies series. New York: Peter Lang Publishing Group.
- Βεργίδης, Δ. (2001). Δια Βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Στο Κ.Π. Χάρης, Ν. Β. Πετρουλάκης & Σ. Νικοδήμος (επιμ.), *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση* (σ. 127-144), Αθήνα: Ατραπός.
- Σοφός, Α., & Κρον, F. W. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με νέα Μέσα. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Σοφός, Α. (2014). 13 θέσεις γύρω από την Παιδαγωγική των Μέσων. Στο: Σοφός, Α., & Βρατσάλης, Κ. (Επιμ.). *Παιδαγωγική Αξιοποίηση νέων Μέσων στην Εκπαιδευτική Διαδικασία* (σελ. 11-35). Αθήνα: ΙΩΝ.